

Daniela Jugo-Superina * Nera Malbaša Kovačić

MOJA NAJDRAŽA POVIJEST 6

udžbenik za 6. razred osnovne škole

Prvo izdanje
Zagreb, 2020.

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	5
RANI SREDNJI VIJEK (5. – 11. STOLJEĆE)	7
Velika seoba naroda.....	8
Franačka	17
Srednjovjekovno društvo: feudalno društvo.....	24
Istočno Rimsko Carstvo (Bizantsko Carstvo).....	28
Kršćanska crkva u ranom srednjem vijeku.....	33
Postanak islama i širenje arapske države	41
Arapska kultura	45
Hrvatske kneževine u 9. stoljeću.....	51
Hrvatsko kraljevstvo u 10. i 11. stoljeću	56
Hrvatska kultura od 9. do kraja 11. stoljeća.....	64
RAZVIJENI I KASNI SREDNJI VIJEK (12. – 15. STOLJEĆE)	70
Križarski ratovi	71
Europske monarhije: Engleska i Francuska.....	78
Hrvatsko-ugarska država do 15. stoljeća.....	85
Vladari i plemići.....	90
Srednjovjekovno selo	99
Uspon srednjovjekovnih gradova	103
Obrazovanje i umjetnost u srednjem vijeku	115
Hrvatska kultura od 12. do 15. stoljeća	120
Uspon Osmanskog Carstva i borbe Hrvata s Osmanlijama do 16. stoljeća.....	124
RANI NOVI VIJEK (16. – 18. STOLJEĆE)	130
Humanizam i renesansa	131
Velika geografska otkrića.....	141
Reformacija i katolička obnova.....	148
Europske monarhije u ranom novom vijeku: Francuska i Engleska	155
Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji i borbe s Osmanlijama od 16. do 18. stoljeća.....	159
Utjecaj osmanske vlasti na europsku i hrvatsku kulturu	168
Gospodarstvo, društvo i gradovi u ranom novom vijeku.....	172
Znanost i umjetnost u ranom novom vijeku	179
POJMOVNIK	186

PREDGOVOR

Draga učenice, dragi učenice!

sada već znaš što je Povijest, kako su ljudi živjeli u prapovijesti i starome vijeku. Znaš i kako i zašto treba učiti Povijest. U šestom razredu očekuju te nove povijesne priče i nove pustolovine. Plovit ćeš srednjim vijekom, a zatim i prvim stoljećima novog vijeka. Što se sve tada zbivalo? Gradile su se utvrde, crkve, gradske zidine... Nastale su mnoge današnje europske države. Bilo je, nažalost, mnogo ratova i sukoba. Europljani su upoznali nove narode, zemlje i kulture, poput arapske, kineske i osmanske kulture. Potkraj 15. stoljeća otkrivena je Amerika, a zatim i oplovljen čitav svijet. U šestom razredu na povijesnu pozornicu dolaze Hrvati i naša domovina Hrvatska. Učit ćeš o hrvatskim knezovima i kraljevima, postanku gradova poput Zagreba, Dubrovnika i Splita, hrvatskim vojskovođama, ali i znamenitim hrvatskim znanstvenicima i umjetnicima. Čini ti se mnogo? Ne brini, idemo zajedno – korak po korak.

Želimo ti uspješnu i veselu školsku godinu.

Tvoje učiteljice Daniela i Nera

Ove te godine kroz udžbenik vodi Mila. No nećemo sasvim zaboraviti niti Luku, tvog pomagača u petom razredu. Već znaš što ti je činiti s udžbenikom: pažljivo čitaj tekstove, rješavaj zadatke, promatraj slike, proučavaj karte, lente i sheme. O temama koje te budu naročito zanimale više doznaj u školskoj knjižnici i na internetu. Unutar digitalnog udžbenika pronađi 3D modele, slike i još mnogo toga. Krenimo!

**Drage šestašice
i šestaši, ja sam Luka.
Upoznali ste me u petom
razredu. Predajem vas
u sigurne ruke moje
prijateljice Mile.**

**Pozdrav!
Ja sam Mila. Družiti
ćemo se u šestom
razredu. Pronađi ćeš
me u stripovima i još
ponegdje.**

Za učenje Povijesti vrlo je važno vrijeme: kad se nešto dogodilo, koliko je nešto trajalo, koliko je vremena prošlo od jednog do drugog događaja. Za početak prouči lentu razdoblja o kojima ćeš učiti u šestom razredu.

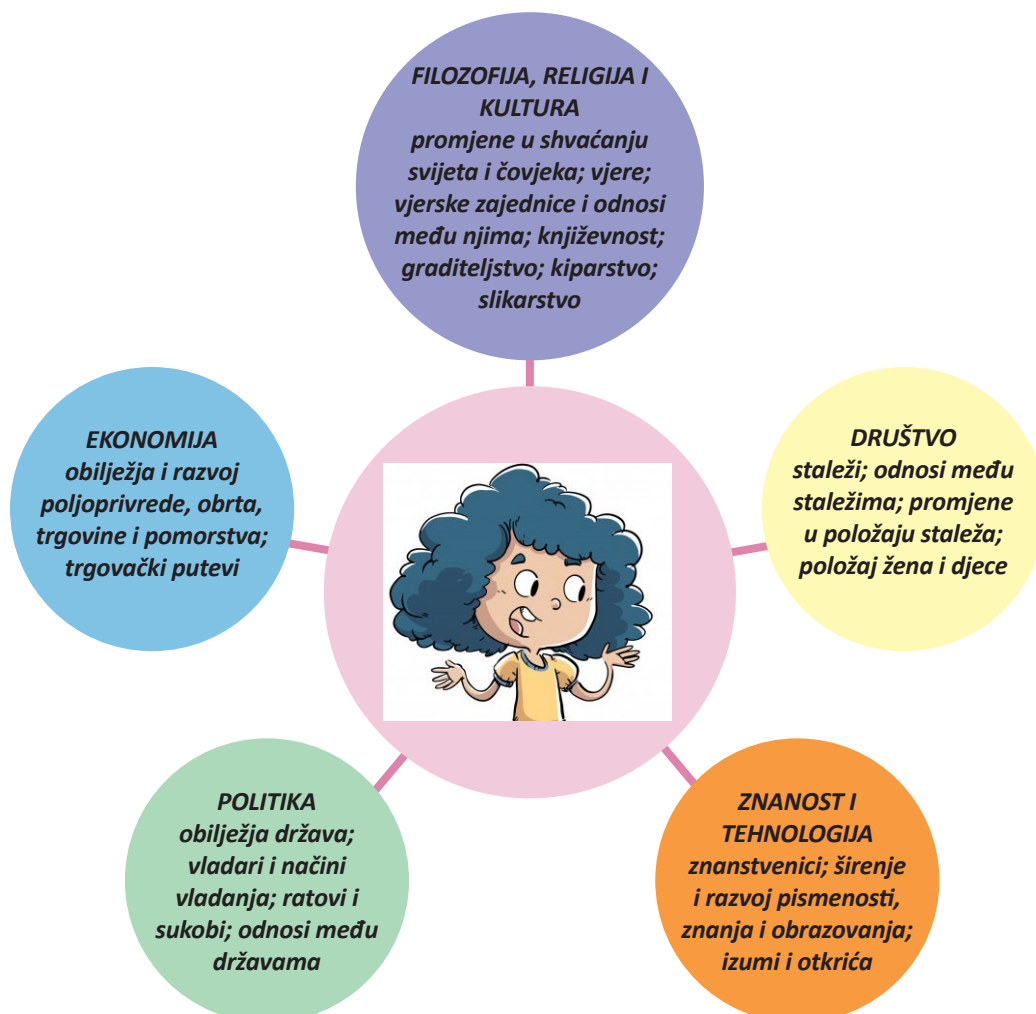

Tvoj udžbenik ima tri cjeline: Rani srednji vijek, Razvijeni i kasni srednji vijek, Rani novi vijek. Sve zajedno, to je razdoblje od oko 1300 godina. Pogledaj lentu i odgovori:

- Koliko je trajao srednji vijek?
- Na koja se razdoblja dijeli srednji vijek?

Za kraj jednog i početak sljedećeg vijeka ponekad se uzimaju neki događaji. Primjerice, 476. godina, kad je propalo Zapadno Rimsko Carstvo, često je određena kao početak srednjeg vijeka. Godina otkrića Amerike, 1492. godina, označava početak novog vijeka. Međutim, prijelaz iz jednog u drugi vijek je postupan i obilježen mnogim zbivanjima koja su značajno promijenila život ljudi.

Događaje, zbivanja i postignuća možemo podijeliti u pet područja. Koja su to područja? O čemu ćeš učiti svakom od njih? Pogledaj shemu.

**RANI SREDNJI VIJEK
(5. – 11. STOLJEĆE)**

Velika seoba naroda

Nakon ovog ćeš poglavlja moći:

- imenovati narode koji su se selili
- opisati Hune i Avare
- opisati doseljenje Hrvata u današnju domovinu.

Od 3. stoljeća Rimsko Carstvo bilo je sve slabije.

Nije se moglo oduprijeti sve češćim provalama **Germana**.

Germani su narod koji je u starom vijeku živio u srednjoj i sjevernoj Europi.

Istočno od Germana živjeli su Slaveni.

Područja Germana i Slavena

Potkraj 4. stoljeća u Europu su došli **Huni**.

Huni su bili ratnici. Napadali su Germane.

U strahu od Huna, Germani su bježali prema zapadu.

Naseljavali su se u Rimskom Carstvu.

Počela je **seoba naroda**.

Hun

→ Napiši na koga se odnose sljedeći pojmovi:

NAPADALI   GERMANE   EUROPA   4. STOLJEĆE   RATNICI

_____

→ Gdje se naseljavaju Germani? _____

Rimski povjesničar **Amijan Marcelin** (4. stoljeće), u djelu **Povijest** ovako opisuje Hune:

Huni nikad ne žive pod krovom nego stalno lutaju.

Na leđima konja oni kupuju, prodaju, jedu i piju, čak i spavaju naslonjeni na vrat životinje...

Novorođenoj djeci duboko izbrazdaju obraze željezom da bi ožiljcima uništili dlake brade.

→ Odgovori. Kako se zove djelo u kojem Amijan Marcelin opisuje Hune?

_____

→ Oboji crvenom bojom dva pojma koji se odnose na Hune.

KONJ

VUK

LUTANJE

ŽIVE NA JEDNOM MJESTU

Germani su srušili Zapadno Rimsko Carstvo. Stvarali su svoje države.

Najvažnije države stvorili su Franci, Zapadni i Istočni Goti te Vandali.

Europa početkom 6. stoljeća

Zapadni Goti živjeli su na području današnje Španjolske.

Napali su grad Rim. Tri su dana pljačkali i palili grad.

Istočni Goti živjeli su na području današnje Italije.

Živjeli su po vlastitim običajima, ali su poštivali i rimske običaje i način života.

grobnica kralja istočnih Gota u Ravenni u Italiji

Vandali su naselili područje na zapadu Sjeverne Afrike.

Kao i Goti, i Vandali su napali i opljačkali Rim.

Vandali su tako jako razrušili Rim da se u danas po njima zovu ljudi koji razbijaju i uništavaju.

Karl Briullov (Bruilov): Vandali napadaju Rim

→ Dopuni rečenice.

Zapadni Goti i _____ opljačkali su grad _____.

Istočni Goti živjeli su na području današnje _____.

Vandalima danas nazivamo ljude koji _____ i uništavaju.

vandal – čovjek koji razbija i uništava tuđu imovinu

Slaveni su živjeli daleko od Rima.

O njima ima malo pisanih izvora.

Slaveni su bili ratari i stočari.

U njihovoj davnoj domovini bilo je mnogo rijeka i jezera. Zato je Slavenima bio važan ribolov.

slavensko selo

→ Zaokruži pojmove koji se odnose na Slavene.

RIJEKE I JEZERA

PUSTINJA

STOČARSTVO

U 6. stoljeću iz Azije u Europu došlo je još jedno ratničko pleme. Bili su to **Avari**.

Pojava Avara pokrenula je seobu Slavena.

Slaveni su selili u tri smjera.

Zato Slavene dijelimo u tri skupine: Zapadne, Istočne i Južne Slavene.

Zapadni Slaveni

- Česi
- Slovaci
- Poljaci

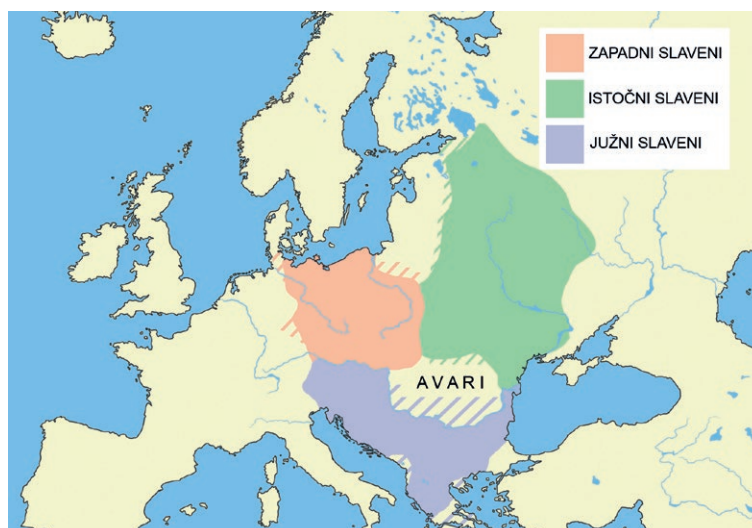
Istočni Slaveni

- Rusi
- Bjelorusi
- Ukrajinci

Južni Slaveni

- Hrvati
- Slovenci
- Srbi

Slaveni od 7. do 9. stoljeća

→ Odredi je li tvrdnja točna ili netočna. Zaokruži.

Avari su bili slavensko pleme.

TOČNO   NETOČNO

Slavene dijelimo u tri skupine.

TOČNO   NETOČNO

U skupinu Istočnih Slavena pripadaju Hrvati.

TOČNO   NETOČNO

Avari su dio Slavena pokorili, a s ostalima su sklopili savez.
 Avari i Slaveni sve su češće napadali Istočno Rimsko Carstvo (Bizant).
 Početkom 7. stoljeća okružili su grad Konstantinopol. Nisu ga uspjeli zauzeti.
 Bizantski car dopustio je Slavenima da se nasele na tlu Bizanta.
 Slaveni su počeli stvarati svoje države.

Opsada Konstantinopola 626. godine, slika na zidu manastira u Rumunjskoj

→ Uoči redosljed. Upiši brojeve 1., 2. i 3.

_____ Avari i Slaveni okružili grad Konstantinopol

_____ Avari i Slaveni poraženi

_____ Avari i Slaveni sklopili savez

O dolasku Hrvata i hrvatskoj povijesti do 9. stoljeća znamo jako malo.
 Nedostaju povijesni izvori.
 Bizantski car Konstantin VII. (Sedmi) Porfirogenet u svojoj knjizi spominje Hrvate.
 Piše da su Hrvati došli u današnju domovinu krajem 6. i početkom 7. stoljeća. Doselili su se sa Sjevera.

Oton Iveković: Dolazak Hrvata na Jadran

→ Zaokruži slovo uz točnu tvrdnju.

O dolasku Hrvata pisao je bizantski car

a) Justinijan

b) Konstantin VII. (Sedmi) Porfirogenet

c) Teodozije II. (Drugi)

Seoba Hrvata

O dolasku Hrvata bizantski car i pisac **Konstantin VII. Porfirogenet** (10. stoljeće) piše u djelu ***O upravljanju carstvom***.

Hrvati, koji sada žive u Dalmaciji došli su iz Bijele Hrvatske.

Zatražili su zaštitu od bizantskog cara Heraklija.

Po naredbi cara Heraklija, Hrvati su pobijedili i protjerali Avare.

S dozvolom cara Heraklija, naselili su se u zemlji u kojoj i sada stanuju.

→ Odgovori na pitanja.

O kome piše Konstantin VII. (Sedmi) Porfirogenet? _____

Od koga su Hrvati zatražili zaštitu? _____

Konstantin VII. (Sedmi) Porfirogenet piše da je Hrvate pozvao bizantski car Heraklije.

Herakliju je trebala pomoć u borbi protiv Avara.

Hrvati su u Dalmaciji porazili Avare i tu se naselili.

Hrvati su se sukobili sa stanovnicima dalmatinskih gradova i sela.

U strahu od Hrvata stanovništvo je bježalo na otoke, u planine i u utvrđene gradove.

Stanovnici grada Salone pobjegli su u Dioklecijanovu palaču.

Tako je nastao grad Split.

Rimska provincija Dalmacija u vrijeme vrijeme seobe naroda

→ U svakoj rečenici nalazi se pogreška. Prekriži pogrešku. Napiši točan podatak.
Hrvati su u Italiji porazili Avare i tu se naselili.

_____
Stanovnici grada Cavtata pobjegli su u Dioklecijanovu palaču.
_____

Salona je bila središte Dalmacije.
Stradala je za vrijeme napada Slavena i Avara.
Hrvati su odabrali Salonu kao jedno od svojih središta.

ostatci Salone

u blizini Salone razvio se grad Solin

O propasti Salone piše **Toma Arhiđakon** (13. stoljeće) u djelu **Salonitanska povijest**.

U gradu nije bilo pravde. Zavladao je nasilje.

U takvim prilikama stanovnici Salone nisu se mogli braniti od napada Slavena i Avara. Slaveni su ušli u grad.

Grad s lijepim palačama i crkvama su spalili i opljačkali.

Stanovnike Salone su ubili ili zarobili.

Tako je nestala Salona.

→ Odredi je li tvrdnja točna ili netočna. Zaokruži.

Grad Salonu su napali Vandali i Istočni Goti.

TOČNO   NETOČNO

Avari i Slaveni su Salonu spalili i opljačkali.

TOČNO   NETOČNO

U novoj domovini Hrvati su stvorili nekoliko država – **kneževina**. Na čelu kneževine nalazio se **knez**. Kneževine su bile podijeljene na **županije**. Na čelu županije bio je **župan**.

Najveće kneževine bile su **Panonska i Primorska Hrvatska**.

Prve kneževine

→ Zaokruži istom bojom pojam i njegovo značenje.

ŽUPAN

čovjek na čelu županije

KNEŽEVINA

dio kneževine

ŽUPANIJA

država

→ Pronađi na karti Panonsku i Primorsku Hrvatsku.

knez – vladar na čelu kneževine

kneževina – država kojoj je na čelu knez

župan – čovjek na čelu županije

županija – manja geografska cjelina unutar sklavinije

» Vladarima pridruži državu.

KONSTANTIN VII. (SEDMI) PORFIROGENET   ISTOČNO RIMSKO CARSTVO

ATILA   HUNSKA DRŽAVA

» Popuni tablicu imenima i pojmovima: savez, Konstantinopol, Rim, vandalizam, ribolov, rijeke i jezera, Istočni Goti.

Germani	Slaveni

» Ispravi netočnosti u sljedećim rečenicama. Napiši točnu rečenicu.

Zapadni Goti živjeli su na području današnje Španjolske.

_____

Slaveni i Avari napali su grad Rim.

_____

VAŽNO!

- Germani su prije seobe živjeli u srednjoj i sjevernoj Europi.
- Germani su se naselili na tlo Rimskog Carstva.
- Slaveni su prije seobe naroda živjeli istočno od Germana.
- U 6. stoljeću iz Azije u Europu došli su Avari.
- Hrvati su se naselili na područjedanašnje Hrvatske krajem 6. i početkom 7. stoljeća.
- Najvažnije hrvatske kneževine bile su Panonska i Primorska Hrvatska.